

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

**ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2022-23
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΣΕΚ**

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β001

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ: 135΄ λεπτά

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ ΔΥΟ (22) ΣΕΛΙΔΕΣ

Ρατσισμός, ένα μπαρούτι που ελλοχεύει* μέσα μας

Το 1532, λίγα χρόνια μετά την «ανακάλυψη» της αμερικανικής ηπείρου, ένα μικρό στράτευμα 170 Ισπανών στρατιωτών που εισέβαλε στη γη των Ίνκας (σημερινό Περού), κατάφερε να υποτάξει ένα στρατό δεκάδων χιλιάδων ιθαγενών, και κατόπιν να αιχμαλωτίσει και να εκτελέσει τον αυτοκράτορά τους. «Σύμμαχος» των Ισπανών κονκισταδόρες* ήταν η μεγάλη τεχνολογική τους υπεροχή (πυροβόλα όπλα και πανοπλίες) αλλά και η στρατηγική τους, καθώς εκμεταλλεύτηκαν πονηρά τις εμφύλιες **διαμάχες** των Ίνκας. Ένας ακόμη «σύμμαχος» των Ισπανών, η ασθένεια της ευλογιάς που έφεραν στις «αποσκευές» τους άθελα από την Ευρώπη, στην οποία δεν είχαν καμία απολύτως ανοσία οι αυτόχθονες Αμερικανοί. Αποτέλεσμα, οι περισσότεροι Ίνκας και Αζτέκοι, να πέφτουν νεκροί από ένα μικρόβιο, πριν έρθουν αντιμέτωποι με τα πυρά. [...]

Ένα ακόμη από τα δεινά αποτυπώματα που άφησε αυτή η εποχή, πέρα από τα αναρίθμητα θύματα, είναι μια ψευδαίσθηση που, δυστυχώς, έχει ακόμα και σήμερα οπαδούς. Την ψευδαίσθηση της ανωτερότητας της λευκής φυλής, όταν αντάμωσε μετά από πολλές χιλιετίες, τα... μακρινά της ξαδέρφια. Ο Αμερικανός βιολόγος, γεωγράφος και συγγραφέας Τζάρεντ Ντάιαμοντ έχει διατυπώσει μια εμπειριστατωμένη θεωρία για τα αίτια της τεχνολογικής ανωτερότητας που είχαν οι Ευρωπαίοι εκείνη την εποχή, που σε καμία περίπτωση, «δεν ήταν αποτέλεσμα μιας βιολογικής ή γενετικής ανωτερότητας.» [...]

Ο ρατσισμός είναι αποδεδειγμένα μια ανόητη και αστήριχτη σκέψη. Γιατί όμως υπάρχει; Και το κυριότερο ερώτημα: γιατί δεν περιορίζεται στο -λανθάνον- αίσθημα περί ανωτερότητας και γίνεται η αιτία για βία και ενίοτε εξόντωση; Το γιατί δεν το γνωρίζουμε με βεβαιότητα. Μια υποψία είναι ότι όταν εμείς οι άνθρωποι έχουμε ένα προβάδισμα, είτε τεχνολογικό είτε εξελικτικό, μάλλον νιώθουμε απειλή απ' οτιδήποτε μας μοιάζει και φέρει ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά, και θέλουμε να το βγάλουμε από τη μέση.

[...] Οι θεσμοί και οι νόμοι που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως τη φυλετική ισότητα και την ανεξιθρησκεία, υπάρχουν στη μεγάλη πλειονότητα των εθνών. Αυτό που κανένας νομοθέτης και κανένας θεσμικός δεν μπορεί να αλλάξει εν μία νυκτί είναι οι συνειδήσεις. [...] Ακόμα και μέσα σε ένα άρτιο εκπαιδευτικό σύστημα και ένα ισχυρό νομοθετικό πλαίσιο, μια τοξική συνείδηση μπορεί να εκκολαφτεί μέσα σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, μία πολιτική ιδεολογία μίσους ή ένα δόγμα θρησκευτικού φανατισμού. Και εκεί έγκειται το ζήτημα της πολιτικής βούλησης και επιρροής, όχι απλά στον τρόπο που νομοθετεί αλλά πόσο ενθαρρύνει ή αποθαρρύνει τη διάδοση τοξικών ιδεών, μέσα από εθνικούς και φυλετικούς μύθους που διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα. Όπως έλεγε και ο φιλόσοφος της επιστήμης Καρλ Πόππερ, η «Παγκόσμια

Ιστορία», όπως είθισται να διδάσκεται σήμερα, δεν είναι τίποτα άλλο από την ιστορία της πολιτικής εξουσίας, δηλαδή των μαζικών εγκλημάτων και των «ηρώων» τους.

Για να κάνουμε ένα βήμα μπροστά, ίσως χρειαζόμαστε νέους ήρωες, που δεν έγιναν αιτία μετακίνησης συνόρων και λαών, αλλά διεύρυνσης της γνώσης και επιστήμης, των ιδεών και των θεσμών. Και πάνω απ' όλα να επαγρυπνούμε διαφυλάσσοντας τους θεσμούς και τις πολιτικές φωνές που **συμβάλλουν** στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών. Διότι με εύθραυστους θεσμούς και «χλιαρές» ή άστοχες πολιτικές τοποθετήσεις, μπορεί να ξαναπάρουν διαστάσεις πανδημίας βγαλμένες από το παρελθόν. Και φοβάμαι ότι ως ανθρωπότητα δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε σε πόσα μυαλά ελλοχεύει αυτό το μπαρούτι και πόσο εύφλεκτο είναι.

*ελλοχεύει: παραμονεύει

*κονκισταδόρες: κατακτητές (εξερευνητές που συμμετείχαν σε στρατιωτική επιχείρηση του 16^{ου} αιώνα για κυριαρχία στην Κεντρική και Νότια Αμερική)

Μάνος Λασκαράκης
Ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://www.gnomionline.gr/ratsismos-ena-barouti-pou-ellochevi-mesa-mas/>

Ημερ. ανάρτησης: 2 Ιουνίου 2020
(Διασκευή)

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να γράψετε **περίληψη** του κειμένου, έκτασης 120 - 140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευθεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας.

(μονάδες 8)

Περιεχόμενο: (6 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

Επικοινωνιακό πλαίσιο: **(0,5 μονάδα)** [Κειμενικό είδος: άρθρο], [συγγραφέας: Μάνος Λασκαράκης], [τίτλος: «Ρατσισμός, ένα μπαρούτι που ελλοχεύει μέσα μας»], [Θέμα: ο ρατσισμός αποτελεί μια παράλογη στάση ζωής και θα αντιμετωπιστεί μόνο αν αλλάξει η συνείδηση του ανθρώπου], [τόπος δημοσίευσης: ιστότοπος (<https://www.gnomionline.gr/ratsismos-ena-barouti-pou-ellochevi-mesa-mas/>)]

Σημείωση:

Αναφορά σε δύο (2) τουλάχιστον στοιχεία: δίνεται 0,5 μονάδα.

Αναφορά σε ένα (1) στοιχείο: μηδέν (0) μονάδα

1^η παράγραφος

- Ιστορική αναδρομή στις ρίζες του ρατσισμού με αναφορά στην εισβολή των Ισπανών στο Περού και παράθεση των παραγόντων της εξόντωσης των αυτοχθόνων.

(1 μονάδα)

2^η παράγραφος

- Η εποχή αυτή άφησε ως κατάλοιπο την αντίληψη ότι η λευκή φυλή είναι ανώτερη, κάτι που δεν αποδεικνύεται επιστημονικά.

(0,5 μονάδα)

3^η παράγραφος

- Πιθανή αιτία της ύπαρξης του ρατσισμού είναι το γεγονός ότι οι άνθρωποι νιώθουν απειλή για το όμοιο το οποίο είναι συνάμα και ανταγωνιστικό.

(1 μονάδα)

4^η παράγραφος

- Η δυσκολία οποιουδήποτε θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου ή εκπαιδευτικού συστήματος να συμβάλει στην εξάλειψη του ρατσισμού στην περίπτωση που καλλιεργείται τοξική συνείδηση.

(1 μονάδα)

- Το χρέος της πολιτείας για κατάλληλη νομοθέτηση και παράλληλα αποθάρρυνση της διάδοσης τοξικών ιδεών οι οποίες προκύπτουν από μύθους και διαστρεβλώνουν την αλήθεια.

(1 μονάδα)

5^η παράγραφος

- Η αδυναμία επίλυσης του προβλήματος από τους θεσμούς και την πολιτεία και η ανάγκη για επαγρύπνηση και διεύρυνση της γνώσης και της επιστήμης, ώστε να μειωθούν οι τοξικές ιδέες.

(1 μονάδα)

Δομή - Έκφραση: 2 μονάδες

- Χρήση συνδετικών λέξεων - αλληλουχία - συλλογιστική πορεία του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή: **0 μονάδες**.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση - σύνταξη.

Βασικές επισημάνσεις:

- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Πέραν των 200 λέξεων: αφαιρούνται μέχρι **4 μονάδες** αναλογικά

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην **τελευταία** παράγραφο του κειμένου και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από την παράγραφο.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

ΤΡΟΠΟΣ ΠΕΙΘΟΥΣ (2 μονάδες)	ΜΕΣΟ ΠΕΙΘΟΥΣ (1 μονάδα)	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ (1 μονάδα)
Επίκληση στο συναίσθημα	συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο/ χρήση μεταφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • «Και πάνω απ' όλα να επαγρυπνούμε...στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών.» • «επαγρυπνούμε», «συρρίκνωση των τοξικών ιδεών» • «Διότι με εύθραυστους θεσμούς και «χλιαρές» ή άστοχες πολιτικές τοποθετήσεις, μπορεί να ξαναπάρουν διαστάσεις πανδημίας βγαλμένες από το παρελθόν.» • «εύθραυστους θεσμούς», «χλιαρές» πολιτικές τοποθετήσεις • «Και φοβάμαι ότι ως ανθρωπότητα δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε σε πόσα μυαλά ελλοχεύει αυτό το μπαρούτι και πόσο εύφλεκτο είναι.»
Επίκληση στη λογική	Επιχειρήματα (0,5 μον.) Προτάσεις κρίσεως (0,5 μον.)	<ul style="list-style-type: none"> • «Για να κάνουμε ένα βήμα μπροστά, ... των ιδεών και των θεσμών.» • «να επαγρυπνούμε διαφυλάσσοντας...συρρίκνωση των τοξικών ιδεών.»

Σημείωση:

Σε περίπτωση που οι μαθητές γράψουν λανθασμένο μέσο πειθούς και η τεκμηρίωση είναι σωστή, τότε αφαιρούνται μόνο οι μονάδες από τη λανθασμένη απάντηση στο μέσο πειθούς.

A.I.3. Ο συγγραφέας στην **τέταρτη (4^η)** παράγραφο αναφέρει:

«Οι θεσμοί και οι νόμοι που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως τη φυλετική ισότητα και την ανεξιθρησκεία, υπάρχουν στη μεγάλη πλειονότητα των εθνών. Αυτό που κανένας νομοθέτης και κανένας θεσμικός δεν μπορεί να αλλάξει εν μία νυκτί είναι οι συνειδήσεις».

Να σχολιάσετε την πιο πάνω θέση και να προτείνετε **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους είναι δυνατόν να διασφαλιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα (να γίνει αναφορά στον ρόλο της οικογένειας ή της πολιτείας ή του σχολείου).

(Έκταση: 60-80 λέξεις)

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Σύντομος σχολιασμός (2 μονάδες)

Στην πλειονότητα των εθνών σήμερα υπάρχουν θεσμοί και νόμοι που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες. Όμως, σύμφωνα με τον συγγραφέα, κανένα άρτιο θεσμικό ή νομοθετικό πλαίσιο και κανένα εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί να εξαλείψει τα ρατσιστικά φαινόμενα αν δεν αλλάξει η συνείδηση των ανθρώπων η οποία καλλιεργείται μέσα από την οικογένεια, μέσα από πολιτικές ιδεολογίες ή μέσα από θρησκευτικά δόγματα. Εκείνο που πρέπει να γίνει, για να αλλάξει η τοξική συνείδηση, είναι να μην δαιωνίζονται μύθοι που παραποιούν την αλήθεια και καλλιεργούν ρατσιστικές ιδέες και αντιλήψεις.

Τρόποι / εισηγήσεις: (2 X 1 = 2 μονάδες)

- **Η οικογένεια οφείλει:**

- να διαπαιδαγωγεί κατάλληλα τα παιδιά καλλιεργώντας τον αλληλοσεβασμό και αναδεικνύοντας την αξία της ισότητας μέσα από τον διάλογο.
- να ενημερώνει τα παιδιά για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, ώστε να αποφεύγεται η αναπαραγωγή στερεοτύπων

- **Η πολιτεία οφείλει:**

- να κατοχυρώνει και να διασφαλίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών.
- να φροντίζει για τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση όλων των πολιτών, τη διαφύλαξη και τον σεβασμό της ιδιαιτερότητας των ανθρώπων.

- **Το σχολείο οφείλει:**

- να παρέχει ανθρωπιστική παιδεία και να καλλιεργεί την αλληλοκατανόηση και τον αλληλοσεβασμό. Να συμβάλλει στη διαμόρφωση των κριτικά σκεπτόμενων και ελεύθερων ανθρώπων.

Γίνεται δεκτή οποιαδήποτε άλλη τεκμηριωμένη και ορθά διατυπωμένη άποψη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

- Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν σχολιάσουν και δεν διατυπώσουν με επαρκή επιχειρήματα / παραδείγματα την προσωπική τους άποψη / θέση, να αφαιρείται **μία (1) μονάδα**.
- Σε περίπτωση που οι μαθητές παραθέσουν απλώς τα σημεία ασύνδετα, αφαιρείται **μία (1) μονάδα**.

A.I.4. Να αναγνωρίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της **τρίτης (3^{ης})** παραγράφου, να τον εξηγήσετε και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από την παράγραφο.

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Τρόπος ανάπτυξης: παράγραφος με αιτιολόγηση **(1 μονάδα)**

Εξήγηση:

Ο συγγραφέας εκφράζει τον προβληματισμό του για τη διατήρηση του ρατσισμού **(1 μονάδα)**

Τεκμηρίωση: («...γιατί όμως υπάρχει;») **(1 μονάδα)**

ή

Εξήγηση: παραθέτει μια πιθανή αιτία για την ύπαρξη του ρατσισμού **(1 μονάδα)**

Τεκμηρίωση: («Μια υποψία είναι ότι... από τη μέση») **(1 μονάδα)**

A.1.5 . Να εξηγήσετε τη λειτουργία των εισαγωγικών σε σχέση με το νόημα της πρότασης στην κάθε παράγραφο για κάθε μια από τις παρακάτω περιπτώσεις:

α. «σύμμαχος» (1^η παράγραφος)

β. «δεν ήταν αποτέλεσμα μιας βιολογικής ή γενετικής ανωτερότητας» (2^η παράγραφος)

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Μέσω των εισαγωγικών ο συγγραφέας:

α.ι. α.ι. Δίνει έμφαση και προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα και πρωτοτυπία στο κείμενο με την αναφορά στην τεχνολογική υπεροχή και στη στρατηγική των Ισπανών, που λειτούργησαν ως σύμμαχός τους για την υποταγή των Ιθαγενών της αμερικανικής ηπείρου

ii. Αξιοποιεί τη μεταφορική λειτουργία της γλώσσας όσον αφορά στην τεχνολογική υπεροχή και στη στρατηγική των Ισπανών, που λειτούργησαν ως σύμμαχός τους για την υποταγή των Ιθαγενών της αμερικανικής ηπείρου

β. Χρησιμοποιεί αυτούσια τα λόγια ειδικού (Τζάρεντ Ντάιαμοντ), ώστε να πείσει για την αξιοπιστία της άποψής του σχετικά με τα αίτια της τεχνολογικής ανωτερότητας των Ευρωπαίων.

Σημείωση: οι μαθητές θα πρέπει στην απάντησή τους να τεκμηριώσουν τη λειτουργία των εισαγωγικών με βάση το νόημα του κειμένου.

Λειτουργία/ εξήγηση: 2x1= 2 μονάδες

Τεκμηρίωση: 2x0,5= 1 μονάδα

A.1.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους, χωρίς να αλλάξετε το νόημα της πρότασης:

α. [...] εκμεταλλεύτηκαν πονηρά τις εμφύλιες διαμάχες των Ίνκας.

β. [...] συμβάλλουν στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

διαμάχες: φιλονικίες, συγκρούσεις, αντιπαραθέσεις, αντιπαλότητες, αντιθέσεις, διαφωνίες, διενέξεις, έριδες

συμβάλλουν: προσφέρουν, βοηθούν, συνεισφέρουν, συντείνουν, συνδράμουν

(2 x 2 = 4 μονάδες)

Σημείωση: Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.I.7. Να γράψετε **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα (να διευκρινίσετε ποιο είναι το ουσιαστικό και ποιο είναι το επίθετο στο τετράδιο απαντήσεών σας).

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
υποτάξει	υποταγή, υπόταξη, υποτακτικότητα	υποτακτικός, -ή, -ό
νομοθετεί	νομοθεσία, νομοθέτης, νομοθέτημα, νομοθέτηση	νομοθετικός, -ή, -ό νομοθετητέος, -α, -ο

(μονάδες 4)

Σημείωση : Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση 0,5 μονάδας

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Για να κάνουμε ένα βήμα μπροστά, ίσως χρειαζόμαστε νέους ήρωες, που δεν έγιναν αιτία μετακίνησης συνόρων και λαών, αλλά διεύρυνσης της γνώσης και επιστήμης, των ιδεών και των θεσμών. Και πάνω απ' όλα να επαγρυπνούμε διαφυλάσσοντας τους θεσμούς και τις πολιτικές φωνές που συμβάλλουν στη συρρίκνωση των τοξικών ιδεών.»

Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας, λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω άποψη, να αναπτύξετε:

α) δύο (2) αίτια της διαίωνισης των ρατσιστικών αντιλήψεων και φαινομένων

β) τον ρόλο των ΜΜΕ στη διαμόρφωση μιας υγιούς αντιρατσιστικής συμπεριφοράς (να γίνει αναφορά σε 2 σημεία)
(Έκταση: 350-400 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας. **Δεν χρειάζεται να γράψετε τίτλο.**

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος: 1,5 μονάδα

Κύριο Μέρος: 9 μονάδες

Επίλογος: 1,5 μονάδα

Πρόλογος: 1,5 μονάδα

- Καθορισμός του θέματος του άρθρου και σύντομος σχολιασμός της θέσης που παρατίθεται.

Κύριο μέρος: 9 μονάδες

α. Αίτια της διαιώνισης ρατσιστικών αντιλήψεων και φαινομένων:

(2 σημεία x 2,5 μονάδες = 5 μονάδες)

Ενδεικτικά:

- η αδιαφορία για πνευματική καλλιέργεια και μόρφωση ενισχύει την αμάθεια και οδηγεί σε πνευματική αποτελμάτωση. Το πνεύμα καθίσταται νωθρό και άκαμπτο, με αποτέλεσμα το άτομο να οδηγείται στον φανατισμό, στον δογματισμό και στη μονομέρεια αφού δεν διαθέτει την αρετή της πνευματικής ελευθερίας και του σεβασμού.
- Το άτομο οδηγείται στην πνευματική και ιδεολογική χειραγώγηση και ετεροκατεύθυνση, με αποτέλεσμα να γίνεται θύμα ρατσιστικών ιδεών και συμπεριφορών.
- Ο φόβος και η άγνοια για το διαφορετικό και το άγνωστο ωθεί το άτομο να αποδέχεται μόνο το όμοιο και να απορρίπτει το διαφορετικό.
- Η αλαζονεία και η τάση κάθε ατόμου να θέλει να είναι ή να φαίνεται ανώτερο από κάποια άλλα, με αποτέλεσμα να υποτιμά και να περιθωριοποιεί εκείνους που θα μπορούσαν να το ξεπεράσουν.
- Ο θρησκευτικός προσηλυτισμός και οι θρησκευτικές προλήψεις που αξιολογούν τους αλλοεθνείς ως κατώτερους ή άπιστους.
- Πολιτικές σκοπιμότητες με στόχο την πνευματική ένδεια του λαού, την παθητικοποίηση και την παραπλάνησή του.
- Ο εθνικισμός και η προπαγάνδα με αποτέλεσμα την καλλιέργεια της μισαλλοδοξίας.
- Η κρίση ηθικών και πνευματικών αξιών καλλιεργούν τον ατομικισμό και τη φιλαυτία, την αδιαφορία για τον συνάνθρωπο και την ανηθικότητα.
- Η δυσλειτουργία σημαντικών φορέων κοινωνικοποίησης: η οικογένεια, το σχολείο, τα ΜΜΕ, η ξενοφοβία, η οικονομική κρίση

- ...

β. Ο ρόλος των ΜΜΕ: (2 σημεία x 2 μονάδες = 4 μονάδες)

Ενδεικτικά:

Όσοι εργάζονται ή σχετίζονται με τα ΜΜΕ οφείλουν:

- να έχουν μορφωτικό ρόλο και επιρροή στο κοινό.
- να επιδείξουν ευαισθησία και να συνειδητοποιήσουν το βάρος της ευθύνης, ώστε να προβάλλουν υγιή πρότυπα που προωθούν αξίες και ιδανικά.
- να αντιληφθούν ότι ασκούν λειτούργημα και όχι απλώς ένα επάγγελμα.
- να διαφωτίζουν και να παρέχουν πληροφορίες που δεν θα οδηγούν σε φανατισμό και ρατσιστικές συμπεριφορές.
- να παρέχουν αντικειμενική πληροφόρηση και έγκυρη ενημέρωση με ποιοτικά προγράμματα.
- να μεταδίδουν πληροφορίες που διαμορφώνουν κοινωνικές συνειδήσεις, εκπαιδεύουν, ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τους πολίτες.
- ...

Επίλογος: Συμπέρασμα / ανακεφαλαίωση 1,5 μονάδα

Βασικές επισημάνσεις:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 480 λέξεων): αφαιρούνται **δύο (2) μονάδες**.
2. Γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άποψη – που δεν καταγράφεται πιο πάνω – αρκεί να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.
3. Αν οι μαθητές δεν αναπτύξουν τεκμηριωμένα τα σημεία αυτά, αλλά τα παρουσιάσουν με συντομία, θα δοθούν σε κάθε ζητούμενο οι **μισές μονάδες**.
4. Αν δοθεί σωστός τίτλος, δεν αφαιρούνται μονάδες, αν δοθεί λανθασμένος, αφαιρείται **0,5 μονάδα**.

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Μορφικά στοιχεία άρθρου (**2 μονάδες**)

- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα) **(4 μονάδες)**
- Δομή παραγράφων **(2 μονάδες)**
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους – Διάρθρωση ιδεών **(4 μονάδες)**

Γ. ΈΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Ύφος: ανάλογο του επικοινωνιακού πλαισίου και της επικοινωνιακής περίπτωσης **(2 μονάδες)**
- Σαφήνεια – σύνταξη **(4 μονάδες)**
- Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου **(4 μονάδες)**
- Λεκτικός – εκφραστικός πλούτος **(2 μονάδες)**

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων
- Για κάθε 5 ορθογραφικά/γραμματικά λάθη: αφαίρεση **μίας (1) μονάδας**
- Απουσία τονισμού: αφαίρεση **μίας (1) μονάδας**

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κ.Γ. Καρυωτάκης, «Στο άγαλμα της Ελευθερίας που φωτίζει τον κόσμο»

Λευτεριά, Λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει
τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου,
χωρίς να καίει, τυφλώνει το λαό σου.
Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικάνοι,
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου.

Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν
έμποροι και κονσόρτσια κι εβραίοι.
Είναι πολλά του αιώνος μας τα χρέη,
πολλές οι αμαρτίες, που θα διαβάσουν
οι γενεές, όταν σε παρομοιάσουν
με το πορτρέτο του Dorian Gray.

Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούμε,
μακρινά δάση, ρημαγμένοι κήποι,
όσοι άνθρωποι προσδέχονται τη λύπη

σαν έπαθλο του αγώνος, και μοχθούνε,
και τη ζωή τους εξακολουθούνε,
νεκροί που η καθιέρωσις τους λείπει.

Ερώτηση Β1

α) Να παρουσιάσετε **δύο (2)** συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου, να τα αιτιολογήσετε και να τεκμηριώσετε το καθένα με αναφορές από το ποίημα.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Συναισθήματα Π. Υ. (παρουσίαση) (2 x 1 = 2 μονάδες)	Αιτιολόγηση (2 x 2 μονάδες = 4 μονάδες)	Τεκμηρίωση (χωρία) (2 x 1 μονάδα = 2 μονάδες)
θυμός, οργή, απαξίωση, αγανάκτηση που οδηγούν σε ειρωνική/σατιρική/ σαρκαστική διάθεση	<ul style="list-style-type: none"> • Εμπορευματοποίηση της ελευθερίας από τους Αμερικανούς της εποχής του, επιδίωξη κέρδους στο όνομα της ελευθερίας • Η ελευθερία δεν θερμαίνει τις ψυχές με αγωνιστική διάθεση, αλλά αντιμετωπίζεται ως μέσο οικονομικής συναλλαγής. Παραποίηση ιδανικού ελευθερίας.	<ul style="list-style-type: none"> • «Το φως σου...υπερούσιο μέταλλο σου»

<p>πικρία/απογοήτευση/ θλίψη/πόνος/στεναχώρια/λύπη/ απαισιοδοξία/απόγνωση που οδηγεί στον αυτοσαρκασμό</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εκμετάλλευση υψηλού ιδανικού ελευθερίας από τους συγχρόνους του. Αντικείμενο συναλλαγής εμπόρων και οικονομικών οργανισμών, φωτίζει έναν κόσμο ανταγωνισμού και κερδοσκοπίας. • Η ελευθερία χρησιμοποιείται ως μέσο εξαπάτησης του λαού από τους ισχυρούς, οι οποίοι τον οδηγούν σε πολέμους στο όνομα δήθεν της ελευθερίας, ενώ στην πραγματικότητα στοχεύουν στην εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων. • Έλλειψη ελευθερίας, πλέον μόνο την αναπολεί ένας μικρός αριθμός ανθρώπων, ανάμεσά τους και το ποιητικό υποκείμενο • Μη καθιέρωση-καταξίωση όσων αγωνίζονται για την κατάκτηση της ελευθερίας • Δεν φαίνεται προοπτική ελπίδας για το καλύτερο, δεν υπάρχει διέξοδος – θέμα/ μοτίβο θανάτου 	<ul style="list-style-type: none"> • «θα σ' αγοράσουν...εβραίοι» • «Είναι πολλά του αιώνος μας τα χρέη... με το πορτρέτο του Dorian Gray». • «σε νοσταλγούνε...μοχθούνε» • «όσοι άνθρωποι...καθιέρωσις τους λείπει»
--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη δικαίωσης και αναγνώρισης και στη δική του, προσωπική περίπτωση, προσδέχεται κι αυτός με ευχαρίστηση τη λύπη σαν έπαθλο της προσπάθειας για κατάκτηση της ελευθερίας 	
αγωνία	<ul style="list-style-type: none"> • Αγωνία, έγνοια για την πορεία και το μέλλον της ελευθερίας 	<ul style="list-style-type: none"> • «Λευτεριά, Λευτεριά, θα σ' αγοράσουν... με το πορτρέτο του Dorian Gray».
νοσταλγία	<ul style="list-style-type: none"> • Μικρή ομάδα ανθρώπων νοσταλγούν την ελευθερία κι αγωνίζονται γι' αυτήν 	<ul style="list-style-type: none"> • «Λευτεριά, Λευτεριά, σε νοσταλγούνε ... νεκροί που η καθιέρωσις τους λείπει».

β) Το ποίημα διαθέτει χαρακτηριστικά της μοντέρνας ποίησης. Να επισημάνετε **δύο (2)** από αυτά και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένους στίχους από το ποίημα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Χαρακτηριστικά μοντέρνας ποίησης (2 x 1 = 2 μονάδες)	Στίχοι (2 x 1 = 2 μονάδες)
Διασκελισμοί	<ul style="list-style-type: none"> • «...δαγκάνει/τους ουρανούς το στέμμα σου. Το φως σου, /χωρίς να καίει, ...»

Καθημερινό λεξιλόγιο, λέξεις κοινές, ρήματα συνηθισμένα	<ul style="list-style-type: none"> π.χ. σχίζει, τυφλώνει, δαγκάνει, λογαριάζουν, δολάρια, λαϊκός τύπος Αμερικάνοι, αγοράσουν,...
Στιχουργική αταξία/ ελεύθερος στίχος/ ανομοιομορφία στροφών, στίχων και συλλαβών/ ακανόνιστη στίξη	<ul style="list-style-type: none"> ακανόνιστος τονισμός/ μικτά μέτρα Λευτεριά, λευτεριά, σχίζει, δαγκάνει (ανάπαιστος/ανάπαιστος/τροχαίος/μεσότονος) διασκελισμοί Λευτεριά, λευτεριά, <u>σχίζει, δαγκάνει τους ουρανούς το στέμμα σου.</u> Το φως σου... παρατονισμός της λέξης Αμερικάνοι, ώστε να πετύχει την ομοιοκαταληξία με τη λέξη «κάνει» παύση (χρήση τελείας) στο εσωτερικό του στίχου: <u>τους ουρανούς το στέμμα σου.</u> Το φως σου χασμωδίες: εβραίοι γενεές (αντί γενιές) πρωτότυπη ομοιοκαταληξία 1^η στροφή: 1/5,2,3/6, 4/5 2^η στροφή: 1/4/5, 2/3/6
Συντακτική αταξία/ ανατροπή της συντακτικής σειράς των λέξεων	π.χ. (το στέμμα σου) «σχίζει, δαγκάνει τους ουρανούς το στέμμα σου»/ «Πεταλούδες χρυσές...το μέταλλό σου»
Τολμηρές μεταφορές/ εικόνες	π.χ. σχίζει, τυφλώνει, λαϊκός τύπος Αμερικάνοι
Υπαινικτική ποίηση/ χρήση συμβόλων/ σκοτεινότητα/ ασάφεια, δυσνόητη ποίηση	«σχίζει, δαγκάνει τους ουρανούς το στέμμα σου...» (υποδηλώνεται βίαιη, επιθετική διάθεση) σύμβολα: πεταλούδες, άγαλμα....(ερμηνεία του συμβόλου)
μακροσκελής τίτλος	«Στο άγαλμα....κόσμο»

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θοδόσης Πιερίδης, *Κυπριακή Συμφωνία*, IX

[...] Λογαριάσατε λάθος με το νου σας, εμπόροι,
δεν μετριέται πατρίδα, λευτεριά με τον πήχη!

Κι αν μικρός είν' ο τόπος και το θέλει και μπορεί
τον ασήκωτο βράχο να τον φάει με το νύχι.

Τούτη η δίψα δεν σβήνει, τούτη η μάχη δεν παύει,

5

χίλια χρόνια αν περάσουν, δεν πεθαίνουμε σκλάβοι!

[...] Αψηλά τις καρδιές μας! Μεσ' στης γης μας το χώμα
πιο βαθιά ριζωμένοι –κι ας μανίζουν οι ανέμοι.

Τούτο ακόμα το χρόνο, τούτ' την άνοιξη ακόμα...

Στον ορίζοντα πέρα κάποιο φως κιάλας τρέμει.

10

Αψηλά τις καρδιές μας κι αρχινά να ροδίζει

η αλυσίδα μας πήρε να βογγά και να τρίζει. [...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Νίκος Κρασιδιώτης, «Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε»

Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε
σαν τα δέντρα που μάχεται ο άνεμος
που τα δέρνουν οι μπόρες μα ασάλευτα
τον καρπό ετοιμάζουν στα κλώνια

Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε
με τη μνήμη εκείνων που διάβηκαν
την αγάπη για κείνους που θα 'ρθουνε
και τη θεία γαλήνη στα σπλάχνα

Ερώτηση Β2

Στα πιο πάνω ποιήματα αναδεικνύεται η αγωνιστική διάθεση των Κυπρίων για την απελευθέρωση της πατρίδας τους.

α. Να σχολιάσετε τη συγκεκριμένη θέση, τεκμηριώνοντάς την με αναφορά σε **έναν (1)** στίχο από το κάθε κείμενο.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Αγωνιστική διάθεση Κυπρίων για απελευθέρωση της πατρίδας τους (Σχολιασμός θέσης: 2 x 1 = 2 μονάδες)	Παράθεση στίχων (τεκμηρίωση) (2 x 1 = 2 μονάδες)
--	---

Κυπριακή Συμφωνία, ΙΧ

- Μήνυμα του αγώνα των Κυπρίων προς τους Άγγλους όσον αφορά στη ματαίωση των κακόβουλων σχεδίων τους
- Το μικρό μέγεθος του νησιού δεν αποτελεί εγγύηση για τη νίκη των Άγγλων, αφού ακόμα και με το νύχι μπορεί να φαγωθεί ο μεγαλύτερος βράχος – αποδεικνύεται αντιστρόφως ανάλογο της αγωνιστικότητας και της επιθυμίας για ελευθερία.
- Αποφασιστικότητα για αγώνα μέχρι την απελευθέρωση: Η δίψα για την ελευθερία μπορεί να ικανοποιηθεί μόνο με ελευθερία, γι' αυτό και ο αγώνας συνεχίζεται και θα συνεχίζεται για πάντα, γιατί δεν δεχόμαστε να είμαστε σκλάβοι.
- Ακόμα και οι πιο λυσσαλέοι άνεμοι (=οι πιο ισχυροί αντίπαλοι) δεν μπορούν να ξεριζώσουν τους Κύπριους, που είναι βαθιά ριζωμένοι – δεμένοι με τον τόπο τους

- **Στ. 1-2:** «Λογαριάσατε λάθος με τον πήχη!»
- **στ. 3-4:** «Κι αν μικρός είν' ο τόπος ... τον φάει με το νύχι».
- **στ. 5-6:** «Τούτη η δίψα δεν σβήνει ... δεν πεθαίνουμε σκλάβοι!
- **στ. 7-8:** «Αψηλά τις καρδιές μας! ... κι ας μανίζουν οι ανέμοι.

«Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε»

- Υπόσχεση των Κυπρίων ότι θα σταθούν/ παραμείνουν αγέρωχοι στον τόπο τους/ στη γη που τους γέννησε, όπως τα δέντρα που δέρνονται από τις μπόρες αλλά παραμένουν ασάλευτα, ετοιμάζοντας στα κλώνια τον καρπό (νέα σοδειά)
- Υπόσχεση των Κυπρίων ότι θα συνεχίσουν τον αγώνα των προγόνων τους/ θα φανούν αντάξιοί τους, ώστε να παραδώσουν στις επόμενες γενιές μια ελεύθερη πατρίδα

- **στ. 1-4:** «Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε ... στα κλώνια»
- **στ. 5-8:** «Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε ... και τη θεία γαλήνη στα σπλάχνα».

(β) Να εντοπίσετε **δύο (2) κοινά εκφραστικά μέσα** με τα οποία αποδίδεται αυτή η αγωνιστική διάθεση των Κυπρίων για την απελευθέρωση της πατρίδας τους και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο ποιήματα.

(μονάδες 6)

--

Κοινά εκφραστικά μέσα (2 x 1 = 2 μονάδες)	Τεκμηρίωση (2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες και 2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες) (σύνολο 4)	
	➤ Κυπριακή Συμφωνία, ΙΧ	➤ «Θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε»
<ul style="list-style-type: none"> • Μεταφορές: 	«...δεν μετριέται ... πήχη» «Αψηλά ... τις καρδιές μας!...πιο βαθιά ριζωμένοι...» «Τούτο ακόμα ... άνοιξη ακόμα»: «Στον ορίζοντα ... φως κιόλας τρέμει» «Αψηλά τις καρδιές μας ...ροδίζει...» «Η αλυσίδα ... τρίζει»	«...δέντρα ... άνεμος» «...που τα δέρνουν οι μπόρες...» «...τον καρπό ετοιμάζουν ...κλώνια» «...με τη μνήμη ...εκείνων που διάβηκαν» «...την αγάπη για κείνους...θα'ρθουνε»
<ul style="list-style-type: none"> • Προσωποποίηση: 	« ... ο τόπος και το θέλει και μπορεί τον ασήκωτο βράχο να τον φάει με το νύχι» «... κι ας μανίζουν οι ανέμοι.» «... κάποιιο φως κιόλας τρέμει» «... η αλυσίδα...βογγά και να τρίζει»	«... στη γη που μας γέννησε» «... τα δέντρα που μάχεται ο άνεμος» «... που τα δέρνουν οι μπόρες... κλώνια»

<ul style="list-style-type: none"> • Αντίθεση: 	<p>«Κί αν μικρός ... να τον φάει με το νύχι» «Πιο βαθιά ριζωμένοι ... κι ας ... ανέμοι»</p>	<p>«... που τα δέρνουν οι μπόρες μα ασάλευτα... κλώνια»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Εικόνες (οπτικές – ακουστικές): 	<p>«... τον ασήκωτο βράχο να τον φάει με το νύχι» (οπτική) «... ας μανίζουν οι ανέμοι» (ακουστική) «... στον ορίζοντα ... τρέμει» (οπτική) «... η αλυσίδα ... βογγά και να τρίζει» (ακουστική)</p>	<p>«τα δέντρα που μάχεται ο άνεμος» (οπτική και ακουστική) «... που τα δέρνουν οι μπόρες» (οπτική και ακουστική) «... τον καρπό ετοιμάζουν στα κλώνια» (οπτική)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση επιθέτων: 	<p>μικρός, ασήκωτος</p>	<p>ασάλευτα, θεία</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Επανάληψη 	<p>«Τούτη η δίψα ... τούτη η μάχη» «Τούτο ακόμα το χρόνο ... τούτ'την άνοιξη...» «Αψηλά τις καρδιές μας... ριζωμένοι» - «Αψηλά τις καρδιές μας ... τρίζει»</p>	<p>«Θα σταθούμε ... γέννησε ... κλώνια» - «Θα σταθούμε ... γέννησε ... σπλάχνα»</p>

III. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, *Μοσκόβ Σελήμ* [Να τον αγαπήσει ο πατέρας]

[...] Έτσι εμβήκα εγώ που με βλέπεις εις τα στρατιωτικά. Αλήθεια πως τα ευρήκα ευθύς εξαρχής όχι καθώς τα εφантаζόμεν αλλά κανείς δεν ημπορεί να με ειπεί πως παραμέλησα ποτέ το χρέος μου. Ως και ο χιλίαρχος όστις μας εστρατολόγησε, άνθρωπος σε λέγω, που να έπιανες την μύτη του, θα έσταζε φαρμάκι, ως κι εκείνος ύστερ' από δύο τρεις ημέρας δρόμον ήρχισε να με καλοκοιτάζει: Δεν θέλω να σε ειπώ ένα προς ένα όσα ήλθαν στο κεφάλι μου τόσον καιρό οπου διήρκεσεν ο πόλεμος της Κριμαίας. Τους κόπους και τες στερήσεις και τες κακουχίες τες έχω κάμει «χαλάλι» εις τον αφέντη μου τον Σουλτάνο, χαλάλι και το αίμα όσον μου εχύθηκεν εμπρός εις την Σιλίστριαν* χαλάλι του το έκαμα, καθώς κάμν' η μάνα στο τέκνο της χαλάλι το γάλα που το βύζαξε. Ένα πράγμα μόνο μου εκάθησε σαν πέτρα στην καρδιά —ήταν το πρώτο πρώτο που μ' επίκρανε— αυτό δεν ημπορώ να το ξεχάσω. Αφού δηλαδή εδιώξαμε τους Ρούσους από την Σιλίστριαν, ευρέθηκε πως είχα μια κακιά πληγή, η οποία δεν ημπορούσε να γιαιτρευτεί μονάχη καθώς μου εγιάτρεύθηκαν οι άλλες. Μ' εσήκωσαν λοιπόν δυο νομάτοι και μ' επήγαν μέσα εις το φρούριο, εις το νοσοκομείο. Πρέπει να έχασα πάρα πολύ αίμα, διότι ελιγοθύμησα, και πολλές ημέρες δεν ήμουν εις τον εαυτό μου. Όταν άρχισα κομμάτι να αισθάνομαι και να καταλαβαίνω τι ομιλούν τριγύρω μου, ακούω ν' αναφέρεται συχνά πυκνά το όνομά μου εις τα στόματα δυο τριών που κάθονταν εκεί κοντά μου. Προσέχω με τον νου καλύτερα — ήταν μια ιστορία: το πώς εγώ επήρα την πληγή διά να γλιτώσω την σημαία μας από τα χέρια του εχθρού, ύστερ' αφού έπεσεν ο σημαιοφόρος και ο χλωμός χιλίαρχος μας άφησε περικυκλωμένους από τον εχθρό κι έφυγε. Θαρρώ πως εγιάτρεύθηκ' απ' εκείνη την στιγμή μόνο με την ιστορία οπου άκουσα παρά με τες αλοιφές και με τους επιδέσμους. Καλύτερα ν' απέθνησκα τότε μ' εκείνην εκεί την ευχαρίστηση!

[...]

Μα όταν έμαθα τι θα ειπεί να έχεις συγγενή τον Σερασκέρη, είπα μέσα μου ας λείψει! Καλύτερα να κάμνω πρώτος το καθήκον μου εις την γραμμή, διότι ηξεύρω πως κανείς δεν θα με προστατεύσει άλλος από το Θεό και το «κισμέτι» μου, παρά να έχω τέτοια προστασία. Ποιος ηξεύρει; ημπορεί μέσα εις τον κίνδυνο της μάχης να μου το φέρει ο διάβολος στον νου, πως έχω συγγενή τον Σερασκέρη, και να προδώσω το καθήκον μου, να γίνω λιποτάκτης! Και ύστερ' απ' αυτό, ημπορεί ο Σερασκέρης να διατάξει το παράσημο και τα γαλόνια δι' εμένα τον συγγενή του, ενώ το παλικάρι οπου έσωσε του κράτους την τιμή και τη σημαία της θρησκείας, όχι μόνον χωρίς ανταμοιβή θα μείνει δια τούτο, αλλά και καταφρόνηση θα υποφέρει, καλή ώρα σαν εμένα, που πήραν το σπαθί και το ντουφέκι από το χέρι μου και μ' έδωκαν ένα κοφίνι κι ένα φκιάρι! Όχι! ξεύρω πόσο φαρμακερή πικράδα είναι σ' αυτή την αδικία μέσα. Δεν θέλω να την πει κανένας άλλος! Αν είναι για να πάγω εμπρός, θέλω να πάγω διά την αξία μου, και όχι από εύνοια και προστασία.

[...]

Σιλίστρια: πόλη της Βουλγαρίας (το βυζαντινό Δορύστολο)

Ερώτηση Β3

Στα αποσπάσματα που σας δίνονται διαφαίνονται οι ψυχικές αρετές του Μοσκώβ Σελήμ κατά την επτάχρονη στρατιωτική του υπηρεσία στον πόλεμο της Κριμαίας. Να προσδιορίσετε και να παρουσιάσετε **δύο (2)** από αυτές, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές από το κείμενο.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Ψυχικές αρετές (2 x 1 = 2 μονάδες)	Παρουσίαση (2 x 2 = 4 μονάδες)	Τεκμηρίωση (2 x 1 = 2 μονάδες)
υπευθυνότητα, φιλοτιμία	Επιτελεί το χρέος, το καθήκον του προς την πατρίδα	«αλλά κανείς δεν ημπορεί να με ειπεί πως παραμέλησα ποτέ το χρέος μου»
υπομονετικότητα, ψυχικό σθένος, καρτερικότητα, αφοσίωση, αυταπάρνηση, φιλοπατρία	Αντέχει, υπομένει κόπους, στερήσεις και αντιξοότητες για τον αφέντη του τον Σουλτάνο	«Τους κόπους και τες στερήσεις και τες κακουχίες τες έχω κάμει «χαλάλι» εις τον αφέντη μου τον Σουλτάνο»
ανδρεία, γενναιότητα, θάρρος, φιλοπατρία, μαχητικότητα, αγωνιστικότητα	Έθεσε σε δεύτερη μοίρα τον εαυτό του, τραυματίστηκε για να πάρει τη σημαία από τα χέρια του εχθρού Επίσης, μένει πιστός στο καθήκον του προς την πατρίδα και θεωρεί ατιμωτική τη λιποταξία	«το πώς εγώ επήρα την πληγή διά να γλιτώσω την σημαία μας από τα χέρια του εχθρού,» «Ποιος ηξεύρει; ημπορεί μέσα εις τον κίνδυνο της μάχης να μου το φέρει ο διάβολος στον νου, πως έχω συγγενή τον Σερασκέρη, και να προδώσω το καθήκον μου, να γίνω λιποτάκτης!»
πίστη στη δικαιοσύνη, στην αξιοκρατία, αξιοπρέπεια, ηθική, εντιμότητα	Αρνείται εύνοια και προστασία από τον συγγενή του Σερασκέρη. Επίσης, δεν επιθυμεί να λάβει παράσημο και αναγνώριση λόγω των	«Μα όταν έμαθα τι θα ειπεί να έχεις συγγενή τον Σερασκέρη, είπα μέσα μου ας λείψει! Καλύτερα να κάμνω πρώτος το καθήκον μου εις την γραμμή, διότι ηξεύρω πως

	<p>διασυνδέσεών του και να αδικήσει κάποιον θαρραλέο ομοεθνή του. Θέλει να προχωρήσει μόνο με την αξία του.</p>	<p>κανείς δεν θα με προστατεύσει άλλος από το Θεό και το «κισμέτι» μου, παρά να έχω τέτοια προστασία»/ «Και ύστερ' απ' αυτό, ημπορεί ο Σερασκέρης να διατάξει το παράσημο και τα γαλόνια δι' εμένα τον συγγενή του, ενώ το παλικάρι οπού έσωσε του κράτους την τιμή και τη σημαία της θρησκείας, όχι μόνον χωρίς ανταμοιβή θα μείνει δια τούτο, αλλά και καταφρόνηση θα υποφέρει»</p> <p>«Όχι! ξεύρω πόσο φαρμακερή πικράδα είναι σ' αυτή την αδικία μέσα. Δεν θέλω να την πει κανένας άλλος! Αν είναι για να πάγω εμπρός, θέλω να πάγω διά την αξία μου, και όχι από εύνοια και προστασία».</p>
--	---	--

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

